

CAPUT XXXII.

Solvuntur objectiones contra cærenomias.

Joannes Calvinus lib. IV Institut. cap. 40. multa objicit contra cærenomias, qua ordine refellenda sunt. Primum argumentum, §. 2: « Apostolus I. Corinth. VII ne una quidem in r. laqueum injicere ausus est; neque id nulla causa. Prospiciebat enim quantum vulnus infligeretur conscientiis, si earum necessitas illis imponeretur, quarum relicta esset a Domino libertas. »

Respondeo: Agit Apostolus ex loco de continentia virginali; quam Dominus non imperaverat, sed consulerat; et sane aequum fuerat, ut Apostolus non faceret preceptum, quod Dominus consilium esse voluit. At non eadem est ratio aliarum rerum, de quibus Dominus nihil in particulari prescrivit. Illa enim possunt ab Ecclesia vel imperari, vel consuli, prout res ipsæ requirunt. Unde idem Apostolus, qui continentiam imperare noluit, multa alia imperavit, et praeterea II. Thessal. ult. sic ait: *Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hanc natale, et ne commiscemini cum illo, ut confundatur* (1). Et Apostoli Actor. XV, imposuerunt gentibus onus abstinendi a sanguine, et suffragato, et necessarium id esse dicunt; et tamen Dominus liberum id reliquerat.

Secundum argumentum, §. 8: « Apostolus in epistola ad Colos, docet, non esse de vero Dei cultu petendam ab hominibus doctrinam: quia Dominus fideliter nos, et ad plenum instituit, qualiter sit colendus. Quo hoc demonstrat; primo capite dicit in Evangelio contineri omnem sapientiam, qua perfectus reddatur homo Dei in Christo: initio secundi capituli dicit, omnes thesauros sapientiae, et scientiae in Christo esse absconditos, inde postea concludit: caveant fideles, ne per inanem philosophiam abducant a grege Christi secundum constitutiones hominum. In fine autem capituli majore adhuc fiducia damnat omnes *ēthiōpharziz*, hoc est fictitious cultus, quos homines sibi ipsis commisicuntur, vel ab aliis accipiunt, et qua-

cumque de cultu Dei tradere præcepta ex se audent. »

Respondeo Primum, epistolam illam ad Colossenses, nihil habere contra Ecclesiasticas leges de cærenomia. Nam ut ex Chrysostomo, Ambrosio, Theodoreto, Theophylacto, et OEcumenio constat, scripta est contra Simonem Magum, et alios ejus temporis hæreticos, et impostores, qui persuadebant hominibus, per Angelos quosdam oportere accedere ad summum Deum, nec sufficiere Christum; et præterea obtinebant Christianis cærenomias, partim Judaicas, partim ethnicas. Hinc igitur in primo capite fuse tractat de excellencia Christi, ac dicit, eum esse caput omnium, et super omnia, et Angelos ab ipso, ut auctore, pendere. Deinde in secundo capite monet, ne decipiatur per Philosophiam, videlicet Platonis et similiū, qua utebantur Simoniani, et Gnostici, et similiū arguit eos, quod Sabbathi, et neomenias servent, quae Judaica sunt, et evacuata per Christum; et quod abstinentia in cibis quibusdam, ut immundis: et quod in religione Angelorum ambulantibus putantes per eos tantum ascendi posse ad Deum; que omnia sunt falsa et superstitiosa.

Deinde Respondeo ad singulas propositiones Calvini. Prima est: « Christus ad plenum nos instruxit de vero Dei cultu. » Respondeo: id verum esse de instructione generali, non autem de particulari, ut ipse etiam Calvinus fatetur infra, §. 30. ubi agit de genitulatione.

Secundo est: « Apostolus docet non esse petendam ab hominibus doctrinam de vero cultu. » Respondeo: docet non esse petendam ab hominibus, qui contraria Christo docent ut erant Philosophi, et Simoniani, sed bene esse petendam ab hominibus, qui super Christum adificant, et secundum ejus regulam, et doctrinam docent in particulari, quod ille solum in genere indicavit. Ipse enim ait, Luc. X: *Qui vos audit, me audit* (2).

Tertius est: « Apostolus damnat omnem cultum humanum, et voluntarium. » Respondeo: vocari cultum humanum, et voluntarium apud Paulum eum, qui est mere humanus, et proprio ingenio inventus, id est, qui non est conformis fidei, et principiis doctrine Christi; quae autem ab Ecclesia do-

CAPUT XXXII.

centur, non sunt mere humana, cum Deo inspirante instituantur. Unde I. Cor. XIV, posteaquam institerat Paulus varios ritus in Ecclesia de ordine prophetandi, et legendi, et ut mulieres taceant, de quibus Dominus nihil expresse mandaverat, subiungit Apostolus: *Si quis Propheta, aut spiritualis est, cognoscac que scribo vobis, quia Domini sunt mandata* (1), nbi vocat mandata Domini, quae ejus inspiratione data erant, ideo vult a spiritualibus cognoscere. Si enim fuissent expressa Domini præcepta, non fuisset opus spiritu ad ea cognoscenda.

Argumentum Tertium, §. 9: « Apostolus Galat. V non patitur ullo modo, ut fidelium conscientie in servitatem redigantur. Non ergo licet instituere cærenomias, qua obligent in conscientia. »

Respondeo: loquitur Paulus de servitute Judaica, qua servierunt illi sub antiqua legi, non autem de quavis obedientia legis. Nam aliquo idem Apostolus, Roman. XIII, docet, obediendum potestati: *Non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam* (2). Ubi notandum est, legem veterem dei iugum serviturs, non quia obligabat in conscientia; (id enim est commune omni vera legi) sed quia difficultaria, et laboriosissima erat, et non habebat secum annexam gratiam, qua impleri posset amore justitiae: unde vel non implebatur, vel implebatur timore peccati, (si qui enim amore justitiae illum implebant, quales Patriarchas, et Prophetas, et multis aliis fusse negari non posset; id non ex lege, sed ex gratia novi Testamenti habebant) et eo modo premebat, et gravabat more gravissimi jugi. Atque ab hoc iugo derretur Apostolus Galatas. Illi enim cum circumcidisti vellent, excidebant a gratia Christi, et simul obligabant se ad omnem legem servandam: quod erat prorsus redire ad statum veteris Testamenti. Itaque Calvinus pessima fide Scripturas tractat, dum eas detorquet a vero sensu ad suam haeresim comprobandam.

Argumentum Quartum, §. 10 et 11: « Dominus Matth. XV reprehendit traditiones hominum, et idem facti Isaías XXIX: Frustra colunt me mandatis hominum. »

Respondeo: in hoc paragrapgo decimo sunt multa impudentissima mendacia, quæ toto sapone Genevensi numquam elui pos-

(1) I. Cor. XIV, 37. — (2) Rom. XIII, 5. — (3) Matth. XXIII, 23.

sent: ut, quod Catholicci interdicant conjugium, et concedant scorta: quod gravius judicent, se quis die Veneris modico carnis gustu linguam inficerit, quam si omnibus diebus totum corpus scorando fedaverit etc. Ad loca Scripturæ, que etiam passim afferrunt a Philippo, Brentio, Kemnitio et aliis, dico Dominum tria reprehendere solitum in cærenomia Judaicis. Primo, quod quedam pugnarent cum mandatis Dei; ut erant illa Matth. XV et Marc. VII, ut filii donarent Sacerdotibus, que necessaria fuissent parentibus. Secundo, quod multa ex Judaicis traditionibus Phariseorum inane essent, et inutiles prorsus, ut lavare toties manus. Atque hæc duo genera cærenomiarum Dominus vocat mandata hominum, quod nihil haberent nisi humanum. Tertio, quod quasdam alias bona et utiles servarent, sed peccarent in modo, constituentes in eis summam religiosi, et pluris istas facientes, quam divina mandata; et de his loquitur Dominus Matth. XXIII. nec vocat eas humanas traditiones, sed dicit: *Hec oportuit facere, et illa non omittere* (3). Cærenomiae autem Christianæ ab Ecclesia approbatae, non sunt primi, aut secundi generis: nec adversarii adhuc profulerunt argumenta, sed sola mendacia, ad probandum contrarium. Quod si qui sunt inter Catholicos rudiores, qui pluris facient cærenomias, quam graviora mandata, eos corrigendos putamus. Non enim probamus, quidquid homines faciunt, aliqui quæ multa peccata approbaremus: sed id, quod facere debent secundum sanam doctrinam Ecclesia.

Quintum argumentum, §. 12: « Romanenses partim ex Gentilium deliris sibi despumperunt exemplum, partim simiarum more temere imitati sunt veteres Iudaicæ ritus, qui nihil magis ad nos pertinebant, quam peccatum victimæ. » Respondeo Primum, idem argumentum fecisse olim Manicheos apud Augustinum; libro vigesimo contra Faustum, capite quarto, et Vigilantium apud Hieronymum in lib. contra Vigilantium, quod ad Gentilium imitationem attinet. Itaque agnosceré debet Calvinus, a quibus majoribus descenderit. Secundo dico, si argumentum aliquid valeret, deberet etiam tolli Baptismus, et Cœna Domini; nam etiam Gentiles utebantur Baptismo, cum initarent suos Mithrae sacris; et

(1) II. Thessal. III, 14. — (2) Luc. X, 16.

Sacramentum etiam panis celebrant, ut Tertullianus refert in lib. de præscriptionibus. Judei quoque frequentissime utebantur expiationibus per aquam, nec eis deerant panes propositionis. Dico tertio, non debet mirum videri, si nostræ cæmeroniae habent aliquam similitudinem cum Judaicis; nam erant illæ figuræ rerum nostrarum, ut I. Corinth. X legimus. Eadem ratione non debet esse mirum si interdum nostre similes sunt ritibus Gentilium. Diabolus enim, qui semper simia Dei esse voluit, imitari conatus est Judaicos ritus a Deo institutos, ut loco citato Tertullianus notat, quos rerum nostrarum figuræ fuisse diximus. Dico quarto, licet in externo symbolo sit aliqua similitudo inter nostros ritus, et ritus Gentilium, et Judaorum; absolute tamen maximum esse discrimen. Nam a fine, et intentione sumunt externe actiones speciem suam. Ritus Gentilium fiebant ad cultum Demoniorum: nostri fluit ad colendum verum Deum; ideo tantum interest inter illos et nos, quantum inter sacrum et sacrilegium; quantum inter pietatem et impietatem; et quantum inter Deum et Diabolum. Nam etiam sacrificia erant eadem Gentilium, et Judeorum, et tamen erant illa idolatrica, ista pia, et religiosa. Et hoc modo respondent Hieronymus Vigilantio, et Augustinus Manichæus, locis citatis. Ritus autem Judaici boni erant, sed Christiani venturam prænuntiantur; nostri item sunt boni, sed ab illis diversi, quia partim sunt in memoriam rerum præteritum, partim ad significandam gloriam futuram.

Sextum argumentum, §. 13. sumitur ex epistola Augustini 119. capite decimo-nono, qui conqueritur, quod multitudine cæmeroniarum ita aliqui Ecclesiam oneraverint, ut tolerabilior sit conditio Judeorum. Respondeo, Augustinus loquitur de cæmeroniis, quas privati homines, et maxime mulierculæ sibi ipsis imponunt. Nam idem Augustinus ibidem loquens de cæmeroniis supervacaneis, sic ait: « Omnia talia, que neque sanctorum Scripturarum auctoritatis continentur, neque in Conciliis Episcoporum statuta inveniuntur, neque consuetudine Ecclesie universæ roborata sunt, sed divisorum locorum, diversis moribus innumerabiliter variantur, resecanda existimo. »

(1) Psal. CXVIII, 105; Isai. XXIX, 13; Matth. XV, 8.

Septimum argumentum, §. 44: « Deus hoc discrimen esse voluit inter eos et Iudeos, quod illos ut pueros docuit per signa sensibilia, nos ut viros, simplicius, sine talibus signis. Id patet ex cap. IV Joannis, ubi Dominus ait: Venit hora, qua veri adatores in spiritu et veritate adorabunt Patrem. Et Galat. IV Apostolus comparat Iudeos parvulus sub paedagogo degentibus. Idem argumentum facit Kemnitius, pag. 166, ubi dicit, umbras et figuræ esse proprias Testamenteris veteris, non autem in nova legi luce verbi Dei admoneri, non umbris. Similia etiam habet Brentius in confessione Wittenbergensi, cap. ult. quod sed de cæmeroniis. Respondeo: discrimen inter Iudeos et Christianos quod ad cæmeronias attinet, duobus modis intelligi posse. Uno, ut illi solas habuerint cæmeronias externas, nos autem solam lucem verbi, et spiritualem ac simplicem veritatem. Et hoc videntur sonare verba adversariorum, ac presertim Kemnitii, sed id manifeste falsum est. Nam Iudei præter cæmeronias habuerint etiam lucem verbi; unde est illud Psalm. CXVIII: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, Nec solum ab eis Deus cultum externum, sed etiam internum requirebat. Nam Isai. XXIX Iudeos reprehendit Deus, cum ait: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me* (1). Et contra Christiani, præter lucem verbi habent etiam Sacraenta sensibilia, que sunt umbrae et figuræ rerum præteritum et futurorum. Et sicut non repugnant novo Testamento Sacraenta extera et sensibilia, ut notum est; ita non repugnant aliæ cæmeronias. Ecclesia enim Christiana, licet versetur in magna luce respectu synagogæ, tamen versatur etiam in umbra respectu ecclesie Hierusalem. Nam per fidem, que obscura est, ambulamus, et non per speciem. Altero modo potest intelligi discrimen illud, quod cultus Iudei, quod cultus Iudei, id est, veteris Testamenti, erat principaliter externus et corporalis; cultus Christianus, id est, novi Testamenti, est principaliter internus et spiritualis. Et hoc est verissimum. Nam cultus internus et spiritualis a spiritu fidei et charitatis procedit, qui spiritus est ipsa gratia novi Testamenti, et ex lege veteri nullo modo haberi potest. Unde Paulus II. Cor. III vetus Testamentum vocat litter-

ram, novum vocat spiritum. Et Joannis I illud dicitur lex, hoc gratia. Denique Joan. IV illud *In spiritu veritate*, significat (ut exponunt Chrysostomus, Cyrillus, et Euthymius) cultum Christianum esse in spiritu, ut opponitur Judaico, qui erat corporalis, et esse in veritate, ut opponitur eidem Judaico, qui in umbris et figuris consistebat. Quamvis non male etiam Theophylactus, et B. Thomas in commentario ejusdem loci illud: *In spiritu*, opponant Judaico cultu, qui erat corporalis, illud: *In veritate*, opponant cultui Samaritanorum, qui erat falsitati et errori admixtus. Unde paulo ante Dominus dixerat: *Neque in monte hoc, id est Garizim, ubi Samaritani adorabant: neque in Hierosolymis adorabitis Patrem* (1), ac si diceret: Non coletis Deum deinceps cultu Samaritanorum falso, neque cultu Judaico, precipue corporali, sed cultu Christiano, qui erit in spiritu et veritate, id est, spiritualis, et purus ab omni errore.

Est tamen observandum, licet cultus Iudeus, ut veteris Testamenti, fuerit corporalis, tamen non placuisse Deo sine spirituali, et ideo Deum ab eis quavisivit cultum etiam spiritualem, ut ostendimus ex Isai. XXIX. Sed qui eum præstabant, id non ex veteri Testamento, sed ex novo habebant; ad quod jam tunc pertinere incipiunt. Sicut etiam notum est, timorem esse veteris Testimenti proprium, et amorem novi: et tamen Deus a Iudeis petebat, ut ex toto corde diligenter, et vere id sancti illius temporis præstabant, non ex vi Testamente veteris, sed ex gratia novi.

Pari ratione, licet cultus Christianus sit principallyer spiritualis, tamen sine corporali esse non potest in hac peregrinatione, et ideo Sacraenta et cæmeronias alias admittit, que cultui spirituali deserviant.

Octavum argumentum, §. 45: « Quidquid commendationis habent opera, id totum habent obediens intuitu, quam solam Deus respicit, ut testatur per Prophetam: Non præcepi de sacrificiis et victimis, sed tantum ut audiendo audiatis vocem meam, Jerem. VII et I. Reg. XI. Numquid vult Deus sacrificium, et non potius, ut obediatur voce Domini? Non ergo cæmeronia, quas Deus non instituit,

(1) Joan. IV, 23 et 21. — (2) I. Cor. VII, 38 et 40. — (3) I. Cor. IX, 15.

ipsi placere, aut meritoriae esse possunt.» Confirmat ibidem argumentum suum, quia cæmeroniae nostre non solum non sunt meritoriae, sed nec utiles, cum vix ab ullo intelligantur. Respondeo: Antecedens falsum esse, et contra apertissimas Scripturas. Nam Deo placuit sacrificium Abel, Hebr. XI, quod tamen Deus non imperaverat. Et I. Corinth. VII: *Qui non nubit, melius facit*. Et ibidem de vidua: *Beator erit, si sic permanserit* (2); et tamen ibidem assertur non esse præceptum, non rubore, etiam secundo. Et I. Corinth. IX contendit sibi fuisse licitum vivere de bonis eorum, quibus prædicabat, et tamen se maluisse vivere ex proprio labore, ut maiorem mercedem haberet; id enim significant illaverba: *Melius est mali mori, quam ut gloriam mean quas evacuat* (3). Porro Scriptura illæ anteponunt obedienciam sacrificiis. Sed non ideo licet concludere: Ergo sacrificia non imperata nihil merebantur, modo cum fide et devotione offerrentur; cum constet ex Scripturis contrarium, ut jam ostendimus. Ad confirmationem Respondeo, cæmeronias Ecclesie facilime intelligi saltem in genere, ut patet, si quis discurrat per cæmeronias a persona, a loco, a tempore, a rebus sumptu. Quod si aliquæ cæmeroniae non ab omnibus intelligentur, ut est multitudo vestium in Misericordia, et signorum, tamen non parent utilitate etiam apud rudissimos, cum sine dubio concilient veneracionem rebus sacris. Certe Iudei parum admodum intelligent, et tamen non frustra eas accepte-

rum.

Nonum argumentum, §. 47: « An non illa semel Ecclesie dicta lex aeterna manet? Quod præcipio tibi, hoc observabis, ut facias. Non addes quidquam, nec detrahelas. Et Proverb. XXX: Non addas ad verbum Domini, neque minus ex eo, ne te forte arguat, inventariisque mendax.» Respondeo: Non prohibet Dominus in his locis quanlibet additionem. Nam sive per verbum intelligentur libri sacri, sive præcepta moralia, aut judicialia, aut cæmeronialia, semper inveniuntur factam fuisse additionem. Nam post Deuteronomium, ubi habetur illa prohibitiō additionis ad verba Domini, scripti sunt omnes alii libri sacri,

tum historici, tum prophetales, et totum novum Testamentum. Item multa sunt moralia praecepta in prophetis, et in libris Salomonis, que videntur addita Pentatecho: et David addidit judiciale praeceptum, ut aequaliter dividerent praedam in bello, qui pugnabant, et qui sarcinas custodiebant, I. Reg. XXX. Addiderunt etiam posteriores Judei cæremoniales leges de novis festis diebus, Esther IX, Judith. ultimo et I. Machabaeorum IV. Prohibet igitur Deus additionem corruptem; et idem est: *Non addes, ac minnas*, ac si diceret: Integre et perfecte observa, quod ego præcipio. Id patet ex ratione, que redditur, Proverbiorum XXX: *Ne forte arguat te, et inveniaris mendax* (1). Non enim potest dici mendax et falsarius, qui instituit novam cæremoniam, modo illa nihil officiat cæremoniis Dei; sed ille dicitur mendax et falsarius, qui corrumptit Dei verba aut præcepta. Potest autem duobus modis fieri ista corruptio. Uno modo, si quis ipsi Dei verbis, aut præceptis aliquid addat, vel minuat, quo illa corrumpanatur; ut si quis in Sacrificiis Christi offerret panem sine vino, aut panem, et vinum, et mel. Alio modo, si quis venditaret pro Dei verbo librum non Canonicum, aut pro Sacramento aliquam cæremoniam a se inventam; aut contra librum vere Canonicum, aut verum Sacramentum detraharet de numero librorum Sacrorum, aut Sacramentorum; quod peccatum hæretici committunt, cum multis sacros libros negantesse Canonicos, et quinque Sacraenta tollunt de numero Sacramentorum. Idem videmus in monetarum corruptione: illi enim dicuntur falsarii, qui vel ipsas monetas corrumpunt, addendo stannum argento, aut minuendo ipsum argentum; vel qui monetas a se easus obtрудunt pro moneta Princeps. Nihil autem horum invenient in cæremonia Ecclesiae.

Decimum argumentum, §. 23. sumit Calvinus tribus exemplis divinae Scripturæ, IV. Reg. XVII. Qui incolebant Samariam a feras discripsi dicuntur, quod illi novis cæremoniis Deum colerent, quas Deus non instituerat, IV. Reg. XVI. Reprehenditur Achaz, quod novum altare posuerit in templo, quod quidem ad ornatum templi

videri poterat: « Et tamen videmus, inquit Calvinus, ut spiritus audaciam illam detestetur, non alia de causa, nisi quod hominem inventa in Dei cultu, impura sunt corruptela. IV. Reg. XXI. Aggravatur, inquit Calvinus, haec circumstantia crimen Manasse, quod altare novum extruxerit in Hierusalem.

Respondeo in his omnibus exemplis more suo Calvinum mala fide uti. Nam IV. Reg. XVII non arguantur Samaritani illi, quod novis cæremoniis Deum colerent, sed quod initio non timerent Dominum, neque colebant, quippe Gentiles erant; nec sciebant legem Dei; deinde autem edicti legem Dei, simul Deum colere incepissent, et sua idola. Et IV. Reg. XVI, Achaz reprehenditur, non quod novum altare in templo extruxerit, sed quod jusserr fieri in templo Domini altare novum ad similitudinem altaris idolorum, quod erat in Damasco, et removererit altare Domini de loco suo, ut in optimo loco constitueret altare illud idololatricum. Deinde IV. Reg. XXI, Manasses non solum novum altare in templo posuit, sed altare, ubi sacrificaretur idolis. Sic enim Scriptura loquitur: *Ezstruxit altaria universæ militiae corti in duobus atriis templi*. Et infra: *Posuit quoque idolum luci, quem fecerat in templo Domini* (2). Alioqui enim novum altare erigere in templo Domini nullum crimen fuisse. Nam III. Reg. VIII, legimus, Salomonem jussisse medium partem atrii sanctificari ad holocausta offerenda, quoniam altare aeneum, in quo offerri debuissent, non erat capax tantæ multitudinis victimarum: obstat enim tum Salomon viginti duo millia boum, et centum viginti millia oviuum. Atque hec ex Calvino. Simili fide Scripturas tractat Melanchthon. Nam in Apologia Confess. Augustana, articul. decimo-quinto, preter alia, profert haec argumenta. Primo Ezech. XX: *In preceptis patrum vestrorum nolite incidere*: « Ergo non licet instituere novos cultus sine Dei mandato. » At loquitur Ezechiel de patribus idololatriis: nam aliqui Scriptura dicit, Proverb. XXII: *Ne transgrediaris terminos, quos posuerunt patres tui* (3). Item Secundo argumentatur Philippus: « Si licet hominibus instituere cultus, jam omnium gentium cultus erunt approbandi, et illi etiam quos instituit

(1) Prov. XXX, 6. — (2) IV. Reg. XXI, 5 et 7. — (3) Ezech. XX, 18; Prov. XXII, 28.

Deum, quem non reverunt Patres eorum. » Et hoc præclarum est argumentum, quasi idem sit colere Deum verum novo cultu, et colere novum Deum, id est, falsum et fictitium Deum.

FINIS LIBRORUM DE SACRAMENTIS IN GENERE

AD HONOREM DEI